C/2024/877

6.2.2024

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse om energipolitikker og -strategier i Euro-Middelhavsregionen

(initiativudtalelse)

(C/2024/877)

Ordfører: **Ioannis VARDAKASTANIS**

Medordfører: **Maria Helena DE FELIPE LEHTONEN**

Plenarforsamlingens beslutning	23.2.2022
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
	Initiativudtalelse
Kompetence	Sektionen for Eksterne Forbindelser
Vedtaget i sektionen	28.9.2023
Vedtaget på plenarforsamlingen	26.10.2023
Plenarforsamling nr.	582
Resultat af afstemningen	
(for/imod/hverken for eller imod)	214/2/3

1. **Konklusioner**

1.1. Middelhavsregionen vil blive uforholdsmæssigt hårdt ramt af klimakrisen og er allerede blevet identificeret som et af de globale klimakrisehotspots.

1.2. Omstillingen fra en kulbrintebaseret økonomi til en økonomi, der støtter sig på vedvarende energi, i Euro-Middelhavsområdet kan blive et værdifuldt instrument for bæredygtig og inklusiv økonomisk vækst, regional handel og samarbejde.

1.3. Det kan ikke undgås, at skiftet fra et energisystem baseret på fossile brændstoffer til et system baseret på vedvarende energi får geopolitiske, økonomiske og sociale konsekvenser, hvor der vil være »omstillingstabere«, men dette kan afbødes af Den Europæiske Union.

1.4. Energikomplementariteten mellem nord og syd taget i betragtning er energisammenkoblinger afgørende for udviklingen af et integreret energisystem i Euro-Middelhavsområdet.

1.5. Mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder kan vise sig at blive et væsentligt element i en ny europæisk energistrategi i Euro-Middelhavsområdet.

2. **Indledning**

2.1. Middelhavsregionen har været af strategisk betydning for EU's energiforsyning, hovedsagelig på grund af den fossile energi, der importeres fra en række lande i regionen. Forbindelserne på energiområdet i Middelhavsregionen har været præget af både samarbejde og strategiske spændinger. I den nuværende geopolitiske og energipolitiske situation forventes energi at få endnu større betydning og blive helt central for Euro-Middelhavsforbindelserne.

2.2. Middelhavsregionen vil blive uforholdsmæssigt hårdt ramt af klimakrisen og er allerede blevet identificeret som et af de globale klimakrisehotspots. Den dramatiske situation understreger, at det er bydende nødvendigt at nå målene i Parisaftalen og FN's verdensmål for bæredygtig udvikling. Eftersom energiforsyningssektoren er den største kilde til drivhusgasudledning, skal det prioriteres at fremskynde energiomstillingen fra fossilbaserede brændstoffer til kulstofneutralitet i Middelhavsregionen.

2.3. Mens EU-landene har udviklet politikker til diversificering af deres energimiks for at nedbringe drivhusgasudledningen, hvilket udmøntede sig i vedtagelsen af den mest ambitiøse forandringsstrategi på verdensplan — den europæiske grønne pagt — er der ikke samme tempo i udviklingen mod dekarbonisering af energisektoren i de sydlige og østlige Middelhavslande (SEM-landene). På den baggrund er den europæiske grønne pagt en model, der kan bruges som inspiration, et vigtigt instrument til øget energisamarbejde og en mulighed for en mere bæredygtig energipolitik i hele Middelhavsområdet.

2.4. I Middelhavsområdet findes store vedvarende energikilder, som skaber helt unikke muligheder for energisikkerhed og -samarbejde i hele regionen. Navnlig SEM-landene har noget af verdens bedste solenergipotentiale. Dette potentiale for vedvarende energi står i kontrast til den nuværende situation, hvor ulighed og forskellighed kendetegner energilandskabet i Middelhavsområdet. Et nyt energilandskab baseret på vedvarende energi vil gøre det muligt for flere lande at deltage i den internationale handel med energi.

2.5. Mens de nordlige Middelhavslande har oplevet et fald i energiefterspørgslen, stiger energiefterspørgslen fortsat i SEM-landene som følge af den demografiske og økonomiske vækst og elektrificering. Fremskrivninger viser, at der i de kommende årtier kan blive et stort misforhold mellem efterspørgsel og udbud i det sydlige Middelhavsområde.

2.6. Ud over energiomstillingen har Ruslands krig i Ukraine i høj grad haft forstyrrende indvirkning på energilandskabet, som allerede var meget ustabilt i kølvandet på covid-19-pandemien. Krigen har flyttet vægten til den anden grundpille i energipolitikkerne, nemlig sikring af energiforsyningen. Som følge af den russiske invasion besluttede EU at udfase sin afhængighed af russiske fossile brændstoffer og lancerede REPowerEU-planen, der har til formål at øge energibesparelserne, diversificere energiforsyningen og fremskynde udbredelsen af vedvarende energi. Kommissionen fremlagde derfor en fælles meddelelse, hvori EU's eksterne engagement på energiområdet i en verden i forandring beskrives, og hvori de sydlige nabolande tillægges en afgørende rolle i forbindelse med diversificeringen af EU's gasforsyning og fremme af samarbejdet om og handelen med vedvarende energi. Endvidere sættes regionen i centrum for det energilandskab, der er ved at tegne sig.

3. **Generelle bemærkninger**

3.1. En retfærdig og rimelig omstilling til cirkulære, kulstoffattige, inklusive, modstandsdygtige og bæredygtige ressource- og energieffektive økonomier og samfund er et fælles mål for de 43 medlemslande i Middelhavsunionen som anført i Middelhavsunionens ministererklæring om energi (14. juni 2021, Lissabon). Energiomstillingen i Middelhavsregionen kræver derfor en hurtigere og væsentlig reduktion af produktionen og forbruget af fossile brændstoffer i både industrien og husholdningerne. Den massive udvikling af vedvarende energi, som sammen med energieffektivitet kan gøre det muligt at nå målene om kulstofneutralitet, ligger stadig under det globale gennemsnit, idet vedvarende energi tegner sig for 11 % af det samlede energiforbrug i Middelhavsområdet.

3.2. Som nævnt på Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs (EØSU's) konference om geopolitikken i den europæiske grønne pagt er den europæiske grønne pagt, som gør EU førende inden for energiomstillingen, en stærk katalysator for en koordineret indsats. I den henseende handler den eksterne dimension af den europæiske grønne pagt om, at EU støtter sine naboer i at have samme ambitionsniveau og udvikle sig i samme retning af bæredygtighed, hvilket i øjeblikket ikke er tilfældet i Middelhavsregionen. For EU er det særlig vigtigt at undgå risikoen for kulstoflækage.

3.3. SEM-landene har dog forpligtet sig til ambitiøse mål for at reducere deres drivhusgasudledning, herunder gennem udvikling af vedvarende energi og højere energieffektivitet. Disse mål kan kun nås med klar politisk vilje og ekstern teknisk og økonomisk støtte.

3.4. Der er behov for store investeringer i energi for at nå målet om kulstofneutralitet i Middelhavsregionen senest i 2050. I Middelhavsregionens Energiobservatoriums energiperspektiver for Middelhavsområdet fra 2022 anslås der at være brug for mere end 6 700 mia. EUR. Perspektiverne viser også, at halvdelen af disse investeringer skal foretages i SEM-landene. Investeringerne i vedvarende energi alene vil udgøre 70 % af dette beløb.

3.5. Den eksterne dimension af den europæiske grønne pagt, den nye dagsorden for Middelhavsområdet og EU's nylige eksterne energistrategi giver EU en vigtig rolle med hensyn til at fremme vedvarende energi og energieffektivitet i de sydlige nabolande. Denne rolle skal primært udspilles gennem instrumentet for naboskab, udviklingssamarbejde og internationalt samarbejde (NDICI — et globalt Europa), hvoraf 30 % vil blive afsat til håndtering af klima- og miljøændringer. I den forbindelse er det yderst vigtigt, at EU og dets partnere færdiggør de flerårige vejledende programmer, hvori der fastsættes

prioriterede samarbejdsområder, da det vil gøre det muligt at fremskynde udbetalingen af EU's finansielle bistand for 2021-2027. Indtil videre er programmeringen af EU's finansielle bistand blevet afsluttet med meget få SEM-lande (Egypten og Jordan). Til gengæld skal det grønne partnerskab, der blev indgået mellem EU og Marokko i oktober 2022 for at gøre den eksterne dimension af den europæiske grønne pagt til en realitet, blive modellen for samarbejde mellem EU og SEM-lande om fremskyndelse af den grønne omstilling.

3.6. Fremme af vedvarende energiinfrastrukturer i hele Middelhavsområdet kan blive et værdifuldt redskab for bæredygtig og inklusiv økonomisk vækst, regional handel og samarbejde. Udviklingen af disse infrastrukturer kan skabe nye muligheder for, at Middelhavsregionen kan blive en førende energileverandør til det europæiske marked, og samtidig styrke energisikkerheden i SEM-landene. Desuden stimulerer udviklingen af sektoren for vedvarende energi (højt kvalificeret) jobskabelse og velstand og bidrager til en bæredygtig udvikling af økonomien i SEM-landene. Via Middelhavsområdet kan Den Europæiske Union positionere sig som førende inden for energiomstilling og industriel omstilling. EU's førende industrier inden for grøn teknologi vil således kunne styrke deres globale og regionale position ved at investere i mulighederne i SEM-landene.

3.7. Middelhavsområdets komparative fordel med hensyn til produktion af sol- og vindenergi og synergierne med den voksende industri for ren brint er indlysende. Det er også klart, at vedvarende energi fra sol og vind er blevet den billigste energikilde takket være de hastigt faldende omkostninger, hvilket åbner mulighed for at nå verdensmål nr. 7 — »Sikre adgang til økonomisk overkommelig, pålidelig, bæredygtig og moderne energi for alle«.

3.8. I de seneste år har der været stort fokus på grøn brint som et afgørende middel til at nå målene om kulstofneutralitet. Som en banebrydende løsning til dekarbonisering af tung transport og industriprocesser, der samtidig åbner mulighed for at lagre og transportere vedvarende energi, er der tale om en central prioritet i den europæiske grønne pagt.

3.9. Det sydlige Middelhavsområde er blevet identificeret som en af de tre vigtigste korridorer for EU's import af grøn brint i en verden i forandring. SEM-landene har i kraft af deres enorme potentiale inden for vedvarende energi, deres geografiske nærhed og de potentielt lave omkostninger til brintproduktion på lang sigt enestående muligheder for at placere sig centralt i EU's forsyningskæde for grøn brint. I den nye dagsorden for Middelhavsområdet er der fastsat et mål om, at elektrolysekapaciteten skal være på mindst 40 gigawatt i EU's nabolande senest i 2030.

3.10. Efter kommissionsformand Ursula von der Leyens besøg i Kairo i juni 2022 blev det bebudet, at der ville blive oprettet et Middelhavspartnerskab om brint med Egypten med henblik på at udvikle landets sektor for vedvarende energi, kulstoffattig og vedvarende brintproduktion og den nødvendige infrastruktur og det nødvendige elnet. Derefter underskrev EU og Egypten et aftalememorandum om et strategisk partnerskab om vedvarende brint under COP27. I den forbindelse er det i regionens interesse at udvide dette partnerskab til andre nabolande og dermed skabe et multilateralt og ægte partnerskab for brint i Middelhavsregionen. Med henblik derpå er det vigtigt at udnytte det fulde potentiale i Middelhavsunionens gasplatform, når det gælder brint. EastMedGas-forummet er et andet eksempel på en samarbejdsplatform, der kan udvides til at omfatte vedvarende energi og grøn brint.

3.11. Energieffektivitet er en grundpille i energiomstillingen til kulstofneutrale økonomier og en drivkraft for energisikkerhed, men har alligevel ikke fået særlig meget opmærksomhed fra Middelhavsunionens lande. Trods et stort potentiale i Middelhavsregionen er energieffektivitet ifølge MedECC endnu noget, der først lige er begyndt at være fokus på. Energieffektivitet kan imidlertid bidrage væsentligt til at nedbringe drivhusgasudledningen og skabe jobmuligheder. Der spares også omkostninger, og virksomhedernes produktivitet øges, hvilket er af afgørende betydning i den nuværende situation. Transport, industri og byggeri er sektorer, hvor der kan opnås betydelige gevinster, navnlig i SEM-landene, hvor energiefterspørgslen vil stige markant frem til 2050.

3.12. Energibesparelser og energieffektivitet er blevet en høj prioritet for EU som anført i REPowerEU-planen, navnlig af hensyn til energisikkerheden på kort sigt. I EU's eksterne energistrategi angives energibesparelser og -effektivitet også som en global prioritet, og EU's erfaringer med regulering, lovgivning og fastsættelse af standarder kan være et godt eksempel til efterfølgelse. En af prioriteterne for Middelhavsområdet i den nye dagsorden for Middelhavsområdet og Middelhavsunionens ministererklæring om energi er integrering af energieffektivitetsforanstaltninger i alle sektorer og politikker. I den forbindelse er Middelhavsunionens platform for vedvarende energi og energieffektivitet et interessant redskab til fremme af energieffektivitetsforanstaltninger i Middelhavsunionens lande, hvis potentiale kan udnyttes fuldt ud.

3.13. I Middelhavsregionen har naturgas spillet en rolle i energiomstillingen til bæredygtige produktions- og forbrugsmønstre ved at erstatte kul og olie i energimikset. Denne rolle er blevet bekræftet af, at EU-klassificeringssystemet giver visse fossile gasser status som omstillingsaktiviteter, der bidrager til at bekæmpe klimaændringerne inden for en bestemt frist, afhængigt af specifikke betingelser og gennemsigtighedskrav. Naturgas forventes fortsat at spille en væsentlig rolle i EU's energimiks indtil 2030, hvorefter det vil udgøre en mindre og mindre andel i overensstemmelse med forpligtelserne om klimaneutralitet.

3.14. Som nævnt i Middelhavsunionens ministererklæring om energi og det nyligt undertegnede aftalememorandum mellem EU, Egypten og Israel er det yderst vigtigt, at der gøres en indsats for at dekarbonisere naturgasforsyningskæden i Middelhavsregionen, navnlig hvad angår metanlækager. Med henblik herpå kan der afsættes særlige midler til forsknings- og udviklingsindsatsen.

3.15. Opdagelsen af betydelige naturgasreserver i det østlige Middelhavsområde har vist sig at være en stor mulighed for kyststaterne og for regionen som helhed. Forhåbningen er, at efterforskningen efter og monetariseringen af naturgasreserver i Cypern, Egypten og Israel vil bidrage til den regionale økonomiske udvikling, fremme synergier og forbedre den europæiske energisikkerhed ved at diversificere naturgasforsyningen til det europæiske marked og reducere Ruslands andel heraf. Dette blev en prioritet i lyset af de forværrede forbindelser med Rusland og anvendelsen af naturgasleverancer som våben i konflikten med Ukraine.

I den forbindelse er der blevet drøftet forskellige projekter for transport af naturgas fra det østlige Middelhavsområde til det europæiske marked. EastMed-rørledningsprojektet skulle forbinde naturgasfelter i Israel, Egypten og Cypern med det europæiske marked gennem Grækenland. Men uløste politiske konflikter og regionale rivaliseringer i det østlige Middelhavsområde, herunder Tyrkiets forsøg på at anfægte Grækenlands og Cyperns eksklusive økonomiske zoner (EEZ), har betydet, at den geopolitiske risiko forbundet med store investeringer i regionen fortsat er høj. Under disse omstændigheder har omkostningerne til udvinding og transport af naturgas gennem den foreslåede EastMed-rørledning ligget på et uoverkommeligt højt niveau for det europæiske naturgasmarked.

3.16. Lokale naturgasreserver vil bidrage afgørende til at dække det voksende energibehov i kyststaterne i det østlige Middelhavsområde, og et overskud kan eksporteres som flydende naturgas (LNG) til det globale marked — og navnlig EU — gennem Egypten, hvilket udgør en delvis løsning på monetariseringsproblemet.

3.17. Som led i REPowerEU-planen om at bringe EU's afhængighed af russisk gas til ophør så hurtigt som muligt efter Ruslands invasion af Ukraine og som fastsat i EU's eksterne strategi er der et ønske om, at SEM-lande, der leverer LNG og rørledningsgas (Egypten, Israel og Algeriet), i højere grad deltager i diversificeringen af EU's gasforsyning og øger deres leverancer til EU. Aftalememorandummet mellem EU, Egypten og Israel viser betydningen af et samarbejde baseret på handel med naturgas i regionen og omlægning af energiforbindelserne til fordel for operatører i Middelhavsområdet som følge af den russiske invasion af Ukraine. Politisk ustabilitet forhindrer Libyen i at spille en større rolle i denne nye situation trods landets betydelige naturgasreserver.

4. **Udfordringer og muligheder**

4.1. Integration af energimarkedet i Middelhavsområdet kan være et centralt delmål for at nå målene for energiomstillingen, herunder opskalering af vedvarende energi, sikring af energisikkerhed, diversificering af forsyningen og nedbringelse af omkostningerne til elsystemet. Omstillingen vil ikke blive vellykket i noget land uden produktion, lagring og eksport af ren energi, uden nettilslutning til nabolandenes net og uden deltagelse i en ny infrastruktur-, knowhow-, teknologi- og forvaltningsmodel, der er i overensstemmelse med den europæiske grønne pagt.

Energikomplementariteten mellem nord og syd taget i betragtning er energisammenkoblinger afgørende for udviklingen af et integreret energisystem i Euro-Middelhavsområdet. Men som bemærket i rapporten fra Middelhavsunionen og OECD om regional integration i Middelhavsunionen er man først for nylig begyndt udviklingen af sammenkoblinger i Middelhavsområdet. Kun Tyrkiet og Maghreb er i øjeblikket forbundet og synkroniseret med EU's elsystem, og den grænseoverskridende sammenkobling mellem Marokko og Spanien er den eneste forbindelse mellem EU og det sydlige Middelhavsområde. Der er behov for flere sammenkoblinger, navnlig for at udvikle fleksibiliteten i elsystemerne inden for rammerne af et vedvarende og elbaseret energisystem i Euro-Middelhavsområdet, som ofte beskrives som et »naturligt netfællesskab« (Escribano).

4.2. I hele Middelhavsområdet er der gang i forskellige sammenkoblingsprojekter, herunder sammenkoblingsprojektet mellem EU og Afrika (det største sammenkoblingskabel i verden under opførelse mellem Egypten, Cypern, Grækenland og EU), sammenkoblingsprojektet mellem Italien, Montenegro, Serbien og Bosnien-Hercegovina (den første sammenkobling mellem EU og Vestbalkan med henblik på handel med vedvarende energi) og Elmed Interconnector (elsammenkobling mellem Tunesien og Italien til handel med elektricitet). Den overordnede plan for sammenkobling af elnettet i Middelhavsområdet fra 2020, som er udarbejdet af Mediterranean Transmission System Operators (Med-TSO), har identificeret 15 sammenkoblingsprojekter og indeholder kvantitative og kvalitative analyser, der dokumenterer gennemførligheden af regionalt multilateralt samarbejde.

4.3. Ved at udnytte EU's indre energimarked er landene i nærheden af EU's middelhavsgrænser godt placeret til at blive knudepunkter for indførsel af billig vedvarende energi til EU-markedet. Dette vil navnlig være tilfældet for Spanien, Malta, Italien, Grækenland og Cypern. EU's handelsforbindelser med eksterne partnere vil kunne opretholdes på en måde, der er i overensstemmelse med målene i den europæiske grønne pagt.

4.4. Der skal gøres en indsats for at afhjælpe manglen på harmoniserede lovgivningsmæssige rammer på regionalt, nationalt og subregionalt plan, da det er en hindring for udviklingen af et integreret energimarked i Middelhavsområdet. Interoperabilitet mellem elsystemer og hensigtsmæssig forvaltning af sammenkoblinger er vigtige elementer, der skal tages op. De politiske beslutningstagere og energioperatørerne er nødt til at beskæftige sig med manglen på moderne syd-syd-sammenkoblinger eller det forhold, at de ikke udnyttes særligt meget, da handelen med elektricitet er beskeden (navnlig for Maghrebs vedkommende trods eksisterende sammenkoblinger).

4.5. Trepartssamarbejde om energi i Middelhavsområdet har øget mulighederne for samarbejde i de senere år og forventes også fremover at være en effektiv win-win-model, navnlig i det østlige Middelhavsområde mellem lande som Grækenland, Cypern, Egypten, Israel og Jordan. Mere trepartssamarbejde, navnlig om vedvarende energi, kunne fremme større udveksling og også medvirke til at forbedre de bilaterale forbindelser i regionen.

4.6. En af de største udfordringer forbundet med at fremskynde energiomstillingen og opnå energisikkerhed i Middelhavsregionen er finansiering af centrale energiprojekter, navnlig dyr fysisk infrastruktur. Finansieringsindsatsen afhænger af regeringer, international finansiel bistand og den private sektor. Den Europæiske Fond for Bæredygtig Udvikling Plus (EFSD+) under NDICI — et globalt Europa forventes at bidrage til at fremme offentlige og private investeringer i de sydlige nabolande gennem innovative finansielle instrumenter.

4.7. Energiomstillingen i Middelhavsområdet kræver, at den private finansielle sektor går fra at investere i fossile brændstoffer til projekter inden for vedvarende energi. Ifølge OECD går alt for mange direkte investeringer i MENA-regionen stadig til projekter vedrørende fossile brændstoffer, mens investeringerne i vedvarende energi fortsat ligger under potentialet i sektoren, selv om de er stigende. Mange af de relevante nationale energiselskaber i Middelhavsområdet er traditionelle energiselskaber, hvis porteføljer primært består af investeringer i fossile brændstoffer og virksomheder, der beskæftiger sig dermed. Nogle af dem flytter dog i stigende grad deres investeringsprioriteter til markedet for vedvarende energi.

4.8. For at tiltrække flere investeringer til energisektoren skal erhvervsklimaet i SEM-landene forbedres. I en række Middelhavslande er der fortsat systemiske hindringer knyttet til konkurrence, liberalisering af elmarkederne, manglen på uafhængige tilsynsmyndigheder og adgang til jord, og de skal ryddes af vejen for at fremme investeringer. EU's finansielle bistand til SEM-landene kan kædes sammen med gennemførelsen af reformer, der har til formål at fjerne disse hindringer.

4.9. Som drøftet på Euromedtopmødet i juli 2023 kunne der ses på innovative finansieringsmodeller, og de kunne anvendes til at fremskynde udbredelsen af projekter for vedvarende energi. Nye finansieringsmekanismer såsom grønne obligationer eller bæredygtige investeringsfonde kan omdirigere kapital til vigtige energiprojekter og infrastruktur, der understøtter omstillingen til ren energi. Finansieringen bør diversificeres og fordeles rimeligt mellem regeringer, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer. Især spiller civilsamfundsorganisationer en vigtig rolle i at afhjælpe de negative virkninger af energiomstillingen, og de bør støttes for at øge deres kapacitet og ressourcer.

4.10. Ved at samarbejde med internationale finansielle institutioner og fonde vil den økonomiske støtte til energiomstillingsinitiativer og udviklingen af bæredygtig infrastruktur blive forøget.

4.11. Mikrovirksomheder og små og mellemstore virksomheder (»mikrovirksomheder og SMV'er«), som er rygraden i SEM-landenes økonomi, kan være en væsentlig del af en ny europæisk energistrategi i Euro-Middelhavsregionen. Som drivkraft for både vækst og innovation spiller de en vigtig rolle i udviklingen af teknologier og inden for hele værdikæden, der er knyttet til energiomstillingen, idet de leverer ekspertise og løsninger til andre virksomheder, borgerne og den offentlige sektor i hele Middelhavsområdet.

4.12. Der er akut behov for at hjælpe mikrovirksomheder, SMV'er og husholdninger med at forstå og forvalte energiomstillingen bedst muligt. EØSU opfordrer til, at Kommissionen og medlemsstaterne sammen med erhvervsorganisationer, handelskamre, arbejdsmarkedets parter og andre relevante interessenter iværksætter omfattende, målrettede, koordinerede og komplementære oplysnings- og bevidstgørelsestiltag.

4.13. Det er meget vigtigt, at EU og medlemsstaterne fremskynder grønne investeringer i mikrovirksomheder og SMV'er ved at sikre gunstige, forudsigelige og fremmende lovrammer og hurtig, let, enkel og sporbar adgang til finansiering, der er skræddersyet til de forskellige behov i forskellige kategorier af mikrovirksomheder og SMV'er.

4.14. Et tæt samarbejde mellem uddannelsesinstitutioner, mikrovirksomheder og SMV'er om udformning af uddannelser er afgørende med henblik på at sikre de kompetencer og færdigheder, der er nødvendige til den grønne omstilling. EØSU finder det desuden vigtigt at støtte innovationsaktiviteter for mikrovirksomheder og SMV'er ved at skabe incitamenter for og fremme samarbejde med andre virksomheder, deres organisationer, handelskamre, universiteter og forskningsinstitutioner.

4.15. Det er helt afgørende, at lokalsamfund får mulighed for at deltage i beslutningsprocesserne, så det sikres, at de høres, og at deres behov opfyldes. Det er absolut nødvendigt, at arbejdsmarkedets parter og civilsamfundsorganisationer inddrages igennem hele den politiske cyklus.

4.16. Samarbejde med skoler, universiteter og civilsamfundsorganisationer vil give den yngre generation viden om vedvarende energi og bæredygtighed. Det vil sætte dem i stand til at arbejde for og aktivt deltage i at fremme energiomstillingen.

4.17. Den nuværende situation, der er opstået efter den russiske invasion af Ukraine, og EU's deraf følgende politik om at bringe afhængigheden af russiske fossile brændstoffer til ophør har igen sat fokus på naturgas. Der er i øjeblikket drøftelser og planer om nye investeringer i gasinfrastruktur — hovedsagelig LNG-infrastruktur og i mindre omfang rørledninger — og efterforskning med henblik på at øge og diversificere naturgasforsyningen til EU, herunder fra leverandører i Middelhavsregionen. Disse investeringer kan også fremover være forenelige med EU's klimamål. De nuværende kortsigtede overvejelser må ikke aflede EU og Middelhavspartnerne fra princippet om, at naturgas fortsat er nødt til at være en omstillingsenergikilde, som gradvist vil blive udfaset på mellemlang sigt.

4.18. For fuldt ud at udnytte de eksisterende LNG-terminaler, navnlig i Grækenland, Portugal og Spanien, kan energiintegrationen i EU styrkes, så importeret naturgas kan tilgå resten af EU. Gassammenkoblingen mellem Grækenland og Bulgarien (IGB) og opførelsen af en LNG-terminal i den græske havn i Alexandroupolis er inspirationskilder for yderligere og dybere energisamarbejde. Planerne om at forbedre forbindelserne mellem Den Iberiske Halvø og resten af Europa gennem en »grøn korridor«, herunder H2Med-rørledningsprojektet til brint (der skal transporteres fra Celorico til Zamora og Barcelona til Marseille) faldt for nylig på plads mellem Portugal, Spanien og Frankrig og er forenelige med denne tilgang.

4.19. Euro-Middelhavssamarbejdet om energi kan trække på erfaringerne fra storstilede projekter som solenergiplanen for Middelhavsområdet, Desertec og Euro-Middelhavsenergiringen, der mislykkedes, fordi de ikke var realistiske, eller fordi der i visionen ikke blev taget tilstrækkelig højde for de komplekse realiteter i lokalområderne. Forskelle i udvikling kan tages bedre i betragtning, så det sikres, at Euro-Middelhavssamarbejdet om energi forbliver et retfærdigt og realistisk win-win-samarbejde. I den henseende skal adgang til finansiering, videnudveksling og kapacitetsopbygning være hjørnestenene i samarbejdet.

4.20. Den nuværende forstyrrelse af energilandskabet har ført til stor prisvolatilitet, hvilket igen har skabt inflationspres i de fleste lande i Middelhavsregionen. Desuden påvirker de ubalancer i energiforsyningen, der hænger sammen med energiomstillingen, prisoverkommeligheden af energi, hvilket truer sårbare husholdningers og mikrovirksomheders og SMV'ers adgang til energi. Virkningerne af de stigende energipriser for forbrugere og virksomheder kan afbødes, navnlig i

betragtning af at de indbyrdes forbindelser mellem vand, energi og fødevarer er grundlaget for langsigtet socioøkonomisk stabilitet og velfærd i Euro-Middelhavsregionen. Det er vigtigt, at omstillingen til et mere bæredygtigt energisystem sætter fokus på universel adgang til prismæssigt overkommelig og pålidelig energi i overensstemmelse med verdensmål nr. 7, således at den bliver retfærdig og rimelig for alle forbrugere, ved at der tages hensyn til territoriale, kønsbestemte og sociale forskelle i adgangen til energi for at udrydde energifattigdom.

4.21. Det kan ikke undgås, at skiftet fra et energisystem baseret på fossile brændstoffer til vedvarende energi får geopolitiske, økonomiske og sociale konsekvenser, hvor der vil være »omstillingstabere«. For at gøre denne omstilling retfærdig og socialt fair kan regeringerne støtte industrien for fossile brændstoffer og arbejdstagerne ved at etablere ordninger for omplacering til fremtidens industrier på begge sider af Middelhavet. EU kan tilskynde til og støtte den økonomiske diversificering af rentierstater med en alt for stor afhængighed af fossile brændstofressourcer for at afbøde de destabiliserende virkninger af energiomstillingen i regionen.

4.22. I lyset af det øgede energisamarbejde mellem EU og partnerlandene i det sydlige Middelhavsområde kan der lægges særlig vægt på at opdatere de eksisterende associeringsaftaler. Kapitlerne om energi og investeringer kan tilpasses nye udfordringer. Samtidig er medtagelsen af kapitler om bæredygtig handelspolitik, den ambitiøse gennemførelse af internationale menneskerettighedskonventioner og ILO's grundlæggende konventioner (foreningsfrihed, kollektive forhandlinger, tvangsarbejde, børnearbejde, lige muligheder og ligebehandling) af helt afgørende betydning.

Bruxelles, den 26. oktober 2023

Oliver RÖPKE

Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg